

De cultuursector is klaar voor circulariteit

Steeds meer bedrijven in verschillende industrieën zien de noodzaak om te verduurzamen. Ook culturele partijen willen hun voetafdruk verkleinen en maken werk van duurzame producties. In een serie van drie artikelen kijken we hoe de cultuursector kan verduurzamen. Dit is deel één: Waar lopen instellingen tegenaan en wat moet er nog gebeuren voor een circulaire cultuursector in 2050?

Bjorn Schrijen van de Boekmanstichting doet sinds 2019 onderzoek naar duurzaamheid in de cultuursector. Uit recent [onderzoek](#) blijkt dat de sector ongeveer op hetzelfde punt staat als in 2019. Volgens Schrijen valt dit te verklaren: 'Corona speelde een rol. En ook nu is het schipperen met de energiecrisis. Dus dat verduurzaming niet altijd prioriteit heeft, begrijp ik wel. Tegelijkertijd merk ik dat er momentum is. Instellingen willen iets doen, de Raad van Cultuur is bezig met een advies rond duurzaamheid en duurzaamheid wordt nadrukkelijk genoemd in de meerjarenbrief van de staatssecretaris. Het voelt alsof er dingen in beweging komen.'

Schrijen geeft aan dat uit rondvraag blijkt dat instellingen vooral bezig zijn met 'laaghangend fruit'. Hiermee doelt hij op afvalscheiding, overstappen op groene stroom en het aanbieden van vegetarische maaltijden. 'Podia, musea of kunstgezelschappen geven aan dat zij openbaar vervoer stimuleren onder hun medewerkers. Tegelijkertijd is er meer samenwerking nodig, sommige gezelschappen of theaterhuizen zijn afhankelijk van een gemeente of pandeigenaar. Dan kun je niet zomaar zelfstandig het pand isoleren of overstappen naar een groene energieleverancier.'

Duurzaamheid nog geen structureel onderdeel van bedrijfsvoering

De Boekmanstichting wil deze samenwerking stimuleren door kennis over verduurzaming te delen en instellingen te inspireren. 'Er gebeurt al veel, maar het is niet altijd duidelijk waar je terecht kunt. Of het nu gaat om financiële ondersteuning of technische informatie rond verduurzaming, de cultuursector is gebaat bij een plek waar verschillende informatie aan elkaar wordt geknoopt en vanuit waar instellingen verder geholpen kunnen worden.'

Uit het onderzoek van de Boekmanstichting komt verder naar voren dat duurzaamheid nog geen structureel onderdeel uitmaakt van veel culturele instellingen. 'Vaak gaat het om kleine acties, maar het ontbreekt aan een structureel plan. Vraag jezelf af: wat is nu de klimaatimpact van een tentoonstelling of productie. Door dit te monitoren en onderdeel te maken van je beleid, kun je ook gericht verbeteringen doorvoeren.'

2023: Jaar van de duurzaamheid

Iris Daalder, beleidsmedewerker maatschappelijke positionering bij de Nederlandse Associatie voor Podiumkunsten (NAPK), de branchevereniging voor professionele podiumkunstproducenten, sluit zich hierbij aan. 'Net als in de rest van de maatschappij zie je dat de waan van de dag regeert, terwijl we als sector ook beseffen dat we stappen moeten maken om te verduurzamen.'

Daarom roept de NAPK 2023 uit tot het jaar van de duurzaamheid. Daalder: 'De afgelopen tijd hebben we een standaardmodel voor duurzaam produceren gemaakt. Ook kijken we vooral naar kennis die al beschikbaar is. Het is zonde om het wiel opnieuw uit te vinden. Neem bijvoorbeeld het [Theatre Greenbook](#) uit Engeland waarin op drie niveaus - beginner, medior en gevorderd - drie levels van circulair werken staan beschreven: voor het huis, de productie en de back-office. Hier kunnen we veel van leren.'

Een andere wens die Daalder onder leden van de NAPK terugziet, is een database voor decorstukken. 'Nationale Opera en Ballet heeft een eigen opslag waar zij eerder gebruikte stukken opslaan, veel producenten hebben die ruimte niet. Moeten zij die decorstukken dan maar weggooien? Dat is zonde van het materiaal. We willen toe naar een archief of een soort marktplaats waar producenten en productiehuisen materialen kunnen uitwisselen of kunnen hergebruiken.'

Tegelijkertijd ziet Daalder ook verschillende leden het voortouw nemen als het gaat om verduurzaming. Een goed voorbeeld hiervan is het Amsterdamse muziektheaterhuis [Silbersee](#). Deze producent heeft als één van de weinige instellingen in de podiumkunstensector een [manifest](#) opgesteld rond duurzaamheid. Het doel? In 2027 wil Silbersee een klimaatpositief productiehuis zijn.

Geen nieuwe materialen meer aanschaffen

Stella van Himbergen is hiervoor bij Silbersee aangesteld als manager duurzaamheid en zorgt ervoor dat duurzaamheid al terugkomt in het artistieke proces. 'Door vanaf het begin al na te denken over de milieu-impact, kun je een verschil maken. Concreet betekent dit dat wij vanaf 2024 geen nieuwe materialen meer aanschaffen. Hiervoor zoeken we de samenwerking met decorbouwers, coproductanten, kledingmakers en eigenlijk iedereen in de keten. Ook met huizen waar we onze voorstellingen spelen, wat doen zij om te verduurzamen? Op die manier proberen we circulariteit en duurzaamheid ook breder aan te kaarten binnen de sector.'

Een andere belangrijke pijler voor Silbersee is transport. 'Voor ons is dit de grootste vorm van CO2-uitstoot. Als experiment hebben we in 2021 een productie gedraaid waarin al het licht in één reiskoffer moest passen. Om minder grondstoffen te gebruiken was dit bewust het enige. Dus ook geen decorstukken en kostuums. Uiteindelijk werden het twee zware koffers die mee de trein in konden en waarmee we CO2 uitstoot konden beperken. Alleen bleken deze tassen te zwaar voor de technici om iedere dag mee te slepen. Hier leren we van door in de ontwerpfase al verder te denken. Kunnen we van bepaalde producten afzien? En decor en lichtontwerp maken voor meerdere producties en kunnen we dit na gebruik demonteren?'

Beginnen met nulmeting op circulariteit en CO2-uitstoot

Het manifest van Silbersee voor klimaat neutrale producties begon met een nulmeting op CO2-uitstoot en circulariteit. Hierin neem je alle onderdelen, van productie tot tournee door. 'We zoeken uit: wat is de milieu-impact van iedere activiteit? Hoeveel kunnen we besparen? Daarom is het belangrijk om al in de voorbereiding na te gaan welk materiaal je gebruikt voor decor, welk formaat en hoeveel het weegt. Dan kun je ook nagaan of je transport kunt bundelen bijvoorbeeld. Bij ieder aspect van de voorstelling vragen wij ons af welke invloed we hebben op de verduurzaming ervan.'

Debat rond klimaatpositief

Een ander punt is volgens haar de tourverplichting die is opgenomen in cultuursubsidies. 'Vaak gaan we kriskras door het land. We zouden deze kilometers kunnen vermijden door een gezelschap langer op een paar plekken in het land te houden. Hiermee verbeter je het contact met het publiek. Dit past beter in onze duurzame gedachte: lange relaties aangaan in plaats van snel op en neer van de een naar de andere plaats.'

Ook Van Himbergen ziet, net als Daalder en Schrijen, dat de cultuursector wil verduurzamen. Om hier samen verder invulling aan te geven organiseert Silbersee op 23 januari 2023 een debat voor verschillende culturele instellingen, de sector én het publiek. 'Het besef is er. Er is alleen nog geen goede vertaling van klimaatpositief. Door hierover met andere instellingen in gesprek te gaan, hopen we hier samen verder in te komen en ook andere instellingen te inspireren.'

VANG Buitenshuis

Dit artikel is gemaakt vanuit VANG Buitenshuis. Het programma VANG Buitenshuis helpt de kantoor-, winkel- en dienstensector (KWD-sector) om het restafval dat vrijkomt – en dat vergelijkbaar is met huishoudelijk afval – te verminderen. De cultuursector is een van de sectoren binnen het programma. VANG staat voor 'van afval naar grondstof'. Het doel van dit meerjarenprogramma is meer te recyclen, minder grondstoffen te gebruiken en zo stappen te zetten naar een circulaire bedrijfsvoering. Het programma wordt uitgevoerd in opdracht van het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat. Meer informatie op www.vangbuitenshuis.nl